

WILKIE COLLINS
La dama de blanc

Traducció de Lluís Comes i Arderiu

Proa

WILKIE COLLINS

LA DAMA DE BLANC

Traducció de Lluís Comes i Arderiu

Proa

PROA

A Tot Vent

Primera edició en català: 1990

Primera edició en aquesta col·lecció: juny del 2018

Títol original: *The Woman in White*

© de la traducció: Lluís Comes i Arderiu

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions SLU, Proa

Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

www.proa.cat

ISBN: 978-84-7588-718-0

Dipòsit Legal: B. 8.574-2018

Impressió: CPI (Barcelona)

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).
Tots els drets reservats.

LA HISTÒRIA COMENÇA
EL RELAT DE WALTER HARTRIGHT
(de *Clement's Inn*, professor de dibuix)

I

Era el darrer dia de juliol. El llarg i xafogós estiu arribava a la fi i nosaltres, els cansats pelegrins de les voravies londinenques, començàvem a pensar en els núvols que ombrejaven els camps de blat, i en les brises tardorenques de vora mar.

Pel que fa a mi, les acaballes de l'estiu m'estaven deixant sense salut, descoratjat i, si he de ser franc, sense diners també. Durant tot aquell any no havia administrat els meus ingressos professionals amb la diligència acostumada i aquesta extravagància només em deixava la perspectiva de passar la tardor de la manera més econòmica, entre la finca de ma mare a Hampstead i l'estança que posseïa a ciutat.

Aquell, recordo, era un vespre calmós i emboirat; l'aire era més dens que mai; la remor distant del tràfec dels carrers, gairebé imperceptible; el somort batec de la vida dintre meu i el gran cor de la ciutat que m'envoltava semblaven esfondrar-se en harmonia, amb més i més decandiment, amb el declinar del sol. Em vaig desensonyar del llibre sobre el qual estava somiejant més que no pas llegint, i vaig deixar el meu estatge per encarar-me al fred aire nocturn dels suburbis. Era un dels dos vespres setmanals que tenia per costum passar amb ma mare i

ma germana, així doncs vaig encaminar els passos cap al nord, en direcció a Hampstead.

Esdeveniments que encara he de relatar m'obliguen a esmentar en aquest punt que a l'època a què faig referència en el present escrit mon pare ja feia uns quants anys que era mort, i ma germana Sarah i jo érem els únics supervivents d'una família de cinc fills. Abans que jo, el meu pare també havia estat professor de dibuix. Els seus afanys l'havien fet summament pròsper en la professió; i el seu anhel afectuós d'assegurar el futur d'aquells que depenien de la seva feina l'havia imbuït, des dels temps del seu casament, a consagrar a l'assegurança de la vida una part més elevada d'ingressos del que la majoria d'hommes considera necessària per a aquest motiu. Mercès a tan admirable prudència i abnegació, ma mare i ma germana van quedar després de la seva mort tan independents del món com ho havien estat en vida de mon pare. Jo vaig heretar les seves bones relacions i tenia tots els motius per sentir-me agraït de les perspectives que se'm presentaven a l'inici de la vida.

La plàcida llum crepuscular encara tremolejava en les crestes més altes del bruguerar; i la visió que de Londres tenia als meus peus s'havia enfonsat fins a convertir-se en un negre abisme engolit per l'ombra d'aquella nit nebulosa, quan vaig arribar davant del portal de ca ma mare. Gairebé no havia ni fet sonar la campaneta quan la porta es va obrir violentament; el meu apreciat amic italià, el professor Pesca, va aparèixer en lloc del criat i s'abalançà exultant cap a fora per rebre'm, amb una estrident paròdia estrangera d'un crit de joia anglès.

En nom seu, i, permeteu-me que afegeixi, en el meu també, el professor es mereix els honors d'una presentació formal. El pur atzar l'ha convertit en el punt de partença de l'estranya història familiar que aquestes pàgines pretenen revelar.

Vaig començar a fer coneixença amb el meu amic italià en coincidir amb ell en certes mansions on Pesca ensenyava el seu idioma i jo dibuix. Tot el que aleshores sabia de la història de la

seva vida era que una vegada havia ocupat una plaça a la Universitat de Pàdua, que havia fugit d'Itàlia per raons polítiques (la naturalesa de les quals permanentment declinava comunicar a ningú) i que ja feia molts anys que s'havia establert a Londres, on menava una vida respectable com a professor de llengües.

Sense que se'l pogués considerar un nan —ja que gaudia d'unes bones proporcions de cap a peus— Pesca era, a parer meu, l'ésser humà més petit que jo mai hagi vist fora d'una sala d'exhibicions. Personatge singular anés on anés, per raó de la seva aparença personal, encara es distingia més entre els soldats rasos de la humanitat per l'excentricitat inofensiva del seu caràcter. Pel que sembla, la idea primordial de la seva vida era que estava predestinat a demostrar la gratitud envers el país que li havia proporcionat asil i un mitjà de subsistència fent l'impossible per convertir-se en un anglès més. Poc satisfet de delectar la nació en general amb el compliment de portar un paraigua tothora, i d'anar invariablement vestit amb polaines i un capell blanc, el professor ambicionava, a més a més, esdevenir anglès en costums i diversions, així com en l'aparença personal. I veient que nosaltres excel·líem, com a nació, per la nostra afeció als exercicis atlètics, l'homenet, induït per la innocència del seu cor, es va consagrar sense cap mena de preparació a la pràctica de tots els nostres esports i passatemps sempre que se li presentava l'oportunitat d'exercitar-los, fermament convençut que amb un esforç de voluntat n'hi havia prou per adoptar els nostres entreteniments nacionals de camp de la mateixa manera que s'havia fet seves les nostres polaines nacionals i el nostre capell blanc.

L'havia vist arriscar els membres ofuscat en una cacera de guineus i en un camp de cricket; i poc després li vaig veure posar la vida en perill, amb la mateixa ofuscació, a la platja de Brighton.

Ens havíem trobat de manera fortuïta i ens banyàvem plegats. Si haguéssim estat ocupats en qualsevol exercici caracte-

rístic de la meva nació hauria, evidentment, vetllat per la seguretat de Pesca, però com que els estrangers són, per regla general, tan capaços de tenir cura d'ells mateixos a l'aigua com els anglesos, mai no se'm va ocórrer que l'art de la natació podia ser un més dels exercicis baronívols a afegir a la llista dels que el professor considerava que podia aprendre sense cap mena de preparació. Poc després que, nedant impetuosament tots dos, haguéssim deixat la platja, em vaig aturar, i en veure que el meu amic s'havia quedat enrere vaig girar-me. Quin no seria el meu esverament i el meu estupor en adonar-me que entre on em trobava i la platja no hi havia res sinó uns bracetos blancs que per uns instants es debateren a la superfície de l'aigua, per a tot seguit desaparèixer de vista. Quan vaig capbussar-me per salvar-lo, el pobre home jeia al fons en un clot de pedres, tot arraulidet i sense moure's, i feia ben bé l'efecte de ser immensament més petit del que jo l'havia vist abans. Al llarg dels pocs minuts que van transcórrer mentre el portava cap a la platja, l'aire el va revifar, i amb el meu ajut va aconseguir pujar els graons de la màquina.* Amb la recuperació parcial del seu estat d'ànim, retornà el prodigiós engany pel que feia a la natació. Tan bon punt el petarrelleig de dents li va permetre articular paraula, somrigué com un babau i va explicar-me que segurament havia estat la rampa.

Quan, un cop refet del tot, es va reunir amb mi a la platja, la seva gentil naturalesa meridional traspasà en un moment tota artificial moderació anglesa. Exaltat en gran manera, em va aclaparar amb les més fervents mostres d'afecte —tot exclamant, amb les exagerades cerimònies italianes que li eren habituals, que d'aleshores ençà posava la vida a la meva disposició— i va declarar que ja mai més no seria feliç fins que no trobés una oportunitat de demostrar-me el seu agraïment, i em

* Es refereix a les *bathing-machine*. Uns recipients en forma de caixó que cap a l'any 1850 s'empraven per prendre banys totals o parcials. (*N. del T.*)

pogués fer un servei que jo, per la meva part, recordés fins a la fi dels meus dies.

Vaig esmerçar-me d'allò més per contenir aquell torrent de llàgrimes i declaracions solemnes insistint a considerar tota aquella aventura com un bon tema per a un acudit i a la fi vaig reeixir, o així ho vaig creure llavors, a temperar l'aclaparador sentiment de reconeixement que Pesca sentia per mi. Ben poc em podia imaginar aleshores —ben poc em vaig poder imaginar més tard, en concloure les nostres agradables vacances— que l'oportunitat de servir-me que el meu agraït company tan ferventment anhelava, no trigaria gaire a arribar; que ell l'aprofitaria al moment i que, en fer-ho, canviaria tot el curs de la meva existència emmenant-la cap a una nova direcció, que m'alteraria fins a fer-me inconcebible a la meva pròpia persona.

Tanmateix, així fou. Si no m'hagués capbussat per salvar el professor Pesca quan jeia estirat sota l'aigua en aquell jaç pedregós, no hauria, amb tota humana probabilitat, connectat amb la història que aquestes planes s'ocuparan de relatar. Possiblement mai no hauria ni sentit pronunciar el nom de la dona que ha omplert tots els meus pensaments, la dona que s'ha ensenyorit de totes les meves energies, que s'ha convertit en la sola influència consellera que dirigeix l'objectiu de la meva vida.

II

La cara i el posat de Pesca, el vespre que ens vam trobar a la porta de ca ma mare, foren més que suficients per dar-me a entendre que havia tingut lloc algun fet extraordinari. Això no obstant, va ser del tot inútil demanar-li una explicació immediata. Tan sols em fou possible conjecturar, mentre ell m'empenya cap a dins si us plau per força amb totes dues mans, que (coneixedor com era dels meus costums) s'havia desplaçat a la

finca per assegurar-se que ens veuríem aquella nit, i que les noves que portava eren d'una naturalesa extraordinàriament agradable.

Vam irrompre plegats a la sala amb un capteniment força abrupte i ben indecorós. Ma mare seia a tocar de la finestra oberta, rient i ventant-se. Pesca era un dels seus preferits i les seves excentricitats més estrofolàries sempre esdevenien perdonables als seus ulls. Pobra criatura! Des del moment que va saber que uns profunds lligams d'amistat i reconeixement unien el petit professor amb el seu fill li va obrir el cor sense reserves, i va acceptar les seves desconcertants particularitats estrangeres com un fet normal, sense mai molestar-se a intentar comprendre-les.

Ma germana Sarah, amb tots els avantatges de la joventut, era, de manera prou insòlita, menys dòcil. No desmereixia gens ni mica les excel·lents qualitats de cor de Pesca, però no podia acceptar-lo implícitament, tal com ho feia ma mare, per consideració a la meua persona. La rígida concepció que ella tenia de les bones formes s'alçava en perpètua revolta contra el menyspreu constitucional que Pesca sentia per les aparences; i gairebé sempre actuava amb indissimulada sorpresa davant de la familiaritat que la seva mare demostrava per aquell diminut estranger. He tingut l'oportunitat d'observar, no solament en el cas de ma germana sinó en d'altres, que nosaltres, els membres de la jove generació, no som tan sincers i impulsius com alguns dels nostres progenitors. Constantment veig gent d'edat que s'emociona i il·lusiona davant la perspectiva d'algun plaer anticipat, el qual no aconsegueix pertorbar la tranquil·litat dels seus desapassionats néts. I jo em pregunto, ¿és que nosaltres som un jovent tan genuí com ho foren els nostres pares en llur temps? ¿L'educació no haurà fet un progrés desmesurat i no pot ser que nosaltres, en aquests temps moderns, no siguem més que la pitjor misèria humana que han educat massa bé?

Sense pretendre respondre aquestes preguntes de manera terminant, sí que com a mínim puc fer constar que no vaig te-

nir mai l'oportunitat de veure ma mare i ma germana en companyia de Pesca sense arribar a la conclusió que era la meva mare la més jove d'elles dues. En aquest cas concret, mentre l'anciana senyora reia a cor què vols en veure la manera tan infantil com ens havíem abalançat a la sala, Sarah, amb gran trasbals, recollia els bocins d'una tassa de te que el professor havia fet caure de la taula en la seva precipitació per venir-me a rebre a la porta.

—No sé pas què hauria passat, Walter —digué ma mare—, si t'haguessis retardat una mica més. Pesca es tornava mig boig d'impaciència, i jo mig boja de curiositat. El professor ha vingut amb unes noves excel·lents, les quals diu que t'incumbeixen; i de la manera més cruel s'ha negat en rodó a fer-nos-en la més petita insinuació fins que arribés el seu amic Walter.

—Quin greu, s'ha fet malbé el joc —murmurà Sarah, afligida i capficada amb els bocins de la tassa.

Mentre es deien aquestes paraules, Pesca, meticulosament feliç i del tot inconscient del mal irreparable que la terrissa havia sofert a les seves mans, arrossegava una immensa poltrona cap a l'altre extrem de la cambra, talment com si pretengués captar la nostra atenció com faria un conferenciant públic que es dirigeix a l'audiència. Un cop va haver girat la poltrona d'esquena a nosaltres, va saltar-hi de genolls i amb gran excitació va començar a adreçar-se a la seva congregació de tres membres, des d'aquella trona improvisada.

—I ara, els meus bons estimats —va començar Pesca (que sempre deia «els meus bons estimats» quan volia dir «benvolguts amics») —, escolteu-me. Ha arribat l'hora que conti les bones noves... que parli per fi.

—Molt bé, molt bé! —exclamà ma mare seguint-li la broma.

—La següent cosa que trencarà, mamà —va xiuxiuejar Sarah—, serà el respalller de la millor poltrona que tenim.

—Retrocedeixo en la vida, i em dirigeixo al més noble dels

éssers humans —va prosseguir Pesca, amb gran vehemència, apostrofant la meva indigna persona damunt del travessar de la poltrona—. ¿Qui va trobar-me mort al fons del mar (per culpa d'una rampa); i em va arrossegar a la superfície? ¿I què vaig dir quan de nou em vaig ficar a la meva vida i als meus vestits?

—Molt més del que calia —vaig contestar jo amb tanta convicció com em fou possible, ja que el més mínim estímulo relacionat amb aquest afer invariablement desfermava les emocions del professor en forma d'un torrent de llàgrimes.

—Vaig dir —insistí Pesca— que la meva vida pertanyia al meu caríssim amic Walter per la resta dels meus dies; i així és. Vaig prometre que ja mai més no seria feliç si no trobava l'oportunitat de saldar el meu deute de gratitud, i mai no he tornat a sentir-me satisfet amb mi mateix fins aquest benaurat dia. Ara —va cridar l'homenet tant com li permetia la veu tot entusiasmat—, un esclat de joia desbordant brolla de dintre meu per cada porus de la pell, com la suor; ja que per la meva fe, la meva ànima i el meu honor, per fi he saldat aquest deute, i l'única paraula que em resta pronunciar és: bé-molt-bé!

Arribats en aquest punt probablement caldria explicar que Pesca s'enorgullia de ser un perfecte cavaller anglès pel que fa al llenguatge, així com també pels vestits, el comportament i les diversions. Havent après algunes de les nostres expressions més familiars i col·loquials, les escampava ací i allà de les seves converses bell punt li venien a la ment, transformant-les, a causa de la gran complaença que li produïa el so i l'absoluta ignorància de llur significat, en paraules compostes i repeticions de collita pròpia, les quals enllaçava com si es tractés d'una llarga síl·laba.

—Entre les mansions distingides de Londres on tinc l'honor d'ensenyar la llengua del meu país nadiu —digué el professor, abalançant-se a la llargament ajornada explicació sense altra paraula introductòria— n'hi ha una d'immensament distingida en el gran paratge anomenat Portland. ¿Tots

sabeu on és això? Sí, sí-clar-és-clar. I aquesta distingida mansió, els meus bons estimats, acull una família distingida. Una mamà rossa i grassoneta; tres joves senyoretetes, rosses i grassonetes; dos joves senyorets, rossos i grassonets; i un papà, el més ros i grassonet de tots, un mercader potentat, i amb els diners que li surten per les orelles: un home distingit temps ha, però de resultes d'una clepsa nua i una barba a sota, enguany ja no n'és tant, de distingit. Però compte, aquí! Jo ensenyo el sublim Dante a les senyoretetes, i ah! Déu-meu-valga'm-Déu-meu! No hi ha humanes paraules per expressar fins a quin punt el sublim Dante confon els caps de totes tres! Tant se val! Cada cosa al seu temps, i com més lliçons, millor per a mi. I ara pareu esment! Imagineu-vos per un moment que avui ensenyo a les joves senyoretetes, com sempre faig. Tots quatre hem descendit com un sol home a l'Infern de Dante. Al Setè Cercle (però això no fa al cas: tots els cercles són iguals per a les tres senyoretetes, rosses i grassonetes), al Setè Cercle, doncs, les meves alumnes s'encallen a tot estrop; i jo, per tal de posar-les de nou en moviment, recito, explico, m'inflo vermell de malaguanyada exaltació quan... un grinyol de botes al passadís exterior, i cap a dins, que entra el daurat papà, el mercader potentat, amb la clepsa nua i la barba a sota. Ah, els meus bons estimats, sóc més a prop que no us penseu d'allò que ens pertoca, ara.

»Heu estat pacients fins a aquest punt?, o bé us heu dit: “Dimonisredimonis! Aquest vespre Pesca xerra per setze”.

Tots vam declarar que hi estàvem interessadíssims. El professor continuà:

—A la mà, el daurat papà porta una carta i després de presentar excuses per importunar-nos a la nostra Regió Infernal amb els quefers diaris de la casa, s'adreça a les tres joves senyoretetes i comença, com vosaltres els anglesos inicieu cada cosa que heu de dir en aquest benaurat món, amb un gran «Oh». «Oh, estimades meves —fa el mercader potentat—. Tinc aquí una carta del meu amic, el senyor...» (el nom se me n'ha anat

de la memòria; però tant se val, ja en parlarem més tard, d'això; sí, sí-bé-molt-bé). Així doncs el papà diu: «T'inc aquí una carta del meu amic, el senyor aquell; i vol que li recomani algú com a professor de dibuix perquè vagi a casa seva, al camp». Déu-meu-valga'm-Déu-meu! Quan sento que el daurat papà diu aquestes paraules, si hagués estat prou alt per abastar-lo, li hauria posat els braços al voltant del coll i l'hauria premut contra la pitrera en una abraçada llarga i agraïda! Però tal com són les coses, solament vaig poder fer un bot de la cadira. El meu seient era ple de punxes, i el meu cor es cremava per parlar, però em vaig mossegar la llengua i vaig deixar que el papà prosseguís. «Potser sabríeu —diu aquell bon home adinerat joguinejant amb la carta del seu amic, cap aquí cap allà, amb els daurats dits—, ¿potser sabríeu, estimades meves, algun professor de dibuix que pugui recomanar?». Les tres joves senyoretetes s'observen les unes a les altres, i llavors contesten (començant amb l'ineludible gran «Oh»). «Oh, no papà! Però aquí hi ha el senyor Pesca...». En sentir esmentar el meu nom jo que no em puc aguantar més (el vostre record, els meus bons estimats, em puja al cap com si fos sang), faig un bot del meu seient, com si del terra hagués crescut una punxa que hagués travessat el cul de la cadira. M'adreço al poderós mercader i li dic (frase feta anglesa): «Benvolgut senyor, tinc el vostre home! El primer i més important professor de dibuix del món! Recomaneu-lo per carta aquest mateix vespre i trameteu-lo, amb el pallet i les eines —(quina altra frase feta anglesa, ah!)—, trameteu-lo, amb el pallet i les eines, amb el tren de demà!». «Pareu, pareu —diu el papà—; ¿es tracta d'un estranger o d'un anglès?». «Anglès fins al moll de l'os», responc jo. «Respectable?», demana el papà. «Senyor —faig jo (aquesta darrera pregunta m'ofèn, ja que fins aleshores jo tenia confiança en ell)—. Senyor! L'immortal do del geni crema en el cor d'aquest anglès, i no solament això, el seu pare també l'havia tingut abans que ell!». «No en feu cas —respon aquell bàrbar adinerat de papà—,

no en feu cas del seu geni, senyor Pesca. No el volem pas, el geni, en aquest país, tret que no vagi acompanyat de respectabilitat; i quan és així aleshores ens complau molt de tenir-lo, ens complau ben de veritat. ¿Pot el vostre amic presentar credencials de recomanació, cartes que parlin del seu caràcter?». Faig un lleu moviment amb la mà, com per descuit. «Cartes? —dic jo—. Ah! Déu-meu-valga'm-Déu-meu! Bé m'ho penso, ja ho crec que sí! Un feix de cartes i carpetes de credencials si voleu!». «Amb una o dues n'hi haurà prou —diu aquest home tot flegma i diner—. Feu que me les trameti, amb el seu nom i adreça. I... però un moment, atureu-vos senyor Pesca... abans d'anar a veure el vostre amic més val que prengueu un bitllet...». «Un bitllet!? Diners!? —responc jo indignat—. Res de diners fins, si em permeteu, fins que el meu agosarat amic anglès se'ls hagi guanyat primer». «Diners!? —fa el papà amb gran desconcert—. Qui ha parlat de diners? Vull que us endugueu un bitllet amb els termes, un memoràndum sobre el que s'espera d'ell. Continueu amb la vostra lliçó, senyor Pesca, que mentrestant jo us faré l'extracte que us cal de la carta del meu amic». I vet aquí que l'home de mercaderies i diners s'asseu amb la ploma, la tinta i el paper; i vet aquí que jo me'n torno a l'Infern de Dante, amb les tres joves senyoretetes darrere meu. Deu minuts més i la nota és acabada. A fora, les botes del papà grinyolen passadís enllà. A partir d'aquest moment, per la meva fe, la meva salvació i el meu honor, que ja no recordo res més! El memorable pensament d'haver trobat per fi la meva oportunitat, i que el gran servei d'agraïment envers l'amic més caríssim en aquest món ja es pot considerar realitzat, em puja al cap i m'embriaga. De com aconsegueixo tornar a fer sortir les meves senyoretetes i jo mateix de la nostra Regió Infernal, de com em dedico als altres afers posteriors, de com s'ho fa el meu petit bocí de sopar per escolar-se coll avall, no en sóc pas més conscient que en seria un home de la lluna. En tinc prou de saber que sóc aquí, amb la nota del poderós mercader a la mà,

en persona, més ardent que el foc, i més content que un rei!
Ah! Ah! Ah! Bé-bé-bé-molt-bé!

En aquest punt el professor va brandar el memoràndum de condicions per sobre el cap, i va concloure la llarga i eloqüent explicació amb l'eixordadora paròdia italiana d'un crit de joia anglès.

Ma mare es va alçar així que el professor va haver acabat, les galtes rogenques i els ulls refulgents. Va agafar l'homenet tendrament amb totes dues mans.

—Pesca, el meu Pesca estimat —va dir—. Mai no havia posat en dubte el vostre sincer afecte per Walter, però ara n'estic més convençuda que mai.

—És evident que ens hem de sentir molt obligats amb el professor Pesca, per Walter —va afegir Sarah. Es mig alçà tot parlant, com si pretengués apropar-se a la poltrona, ella també; però, en adonar-se que Pesca besava amb gran fervor les mans de ma mare, adoptà un posat seriós i va asseure's de nou.

«Si aquest homenet es permet tractar ma mare d'aquesta manera i amb aquestes confiances, què no farà amb mi?». De vegades, l'expressió d'una cara no diu sinó la veritat; i aquest era indubtablement el pensament que recorria la ment de Sarah quan va tornar a asseure's.

Tot i que jo mateix era gratament conscient de la gentilesa dels motius de Pesca, el meu estat d'ànim gairebé no es va elevar prou davant la perspectiva de feina futura que se m'acabava d'oferir. Quan el professor va haver enllestit amb les mans de ma mare, i un cop li vaig haver agraït ben cordialment la seva intervenció per bé de la meva persona, vaig demanar-li de poder veure la nota amb les condicions que el seu respectable patró havia redactat per a la meva consideració.

Pesca em lliurà el paper, amb un gest triomfant amb la mà.

—Llegiu! —féu l'homenet, majestuós—. Us ben prometo, estimat bon amic meu, que l'escriptura del daurat papà parla per ella mateixa amb llengua de trompetes.

La nota de condicions era entenedora, planera i extensa, si més no. M'informava:

Primer, que el cavaller Frederick Fairlie, senyor de Limmeridge House, Cumberland, requeria els serveis d'un professor de dibuix plenament competent per un període no inferior a quatre mesos.

Segon, que les funcions que el professor hauria d'acomplir serien de doble naturalesa. Es faria càrrec de la instrucció de dues joves senyoretetes en l'art de la pintura a l'aquarel·la; i dedicaria, en acabat, les estones de lleure a la comesa de restaurar i emmarcar una valuosa col·lecció de dibuixos que havia sofert els efectes d'una manca total d'atenció.

Tercer, que els honoraris que oferien a la persona que acceptés i complís fidelment aquests deures serien de quatre guinees setmanals; que hauria de residir a Limmeridge House; i que un cop allí rebria el tracte que mereix tot cavaller.

Quart, i darrer, que s'abstingués de presentar-se tota persona que no pogués aportar les referències més immillorables pel que fa a caràcter i aptituds. Les avantdites referències s'havien d'enviar a l'amic del senyor Fairlie a Londres, el qual tenia plens poders per concloure totes les diligències necessàries.

Aquestes instruccions anaven seguides del nom i l'adreça del patró de Pesca i en aquest punt la nota, o memoràndum, arribava a la fi.

La perspectiva que brindava l'oferiment d'aquest compromís era certament atractiva. L'ocupació era molt probablement planera i agradable; se'm proposava en temps de tardor, quan jo estava menys ocupat; i les condicions, si hem de jutjar per la meva experiència personal en la professió, eren sorprenentment generoses. Ho sabia. Sabia que em podia considerar molt afortunat si aconseguia la feina que oferien i, això no obstant, tan bon punt vaig haver acabat de llegir el memoràndum, vaig experimentar una inexplicable desgana de tirar l'afer endavant. Mai, en tota la meva anterior experiència, no m'havia trobat en

una situació en què el meu deure i la meva predisposició fossin tan ingratement i inexplicablement en desacord com ara.

—Oh, Walter, al teu pare mai no se li va presentar una oportunitat com aquesta —digué ma mare, quan va haver acabat de llegir la nota amb les condicions i me la va haver tornat.

—Conèixer gent tan important! —va remarcar Sarah, tot redreçant-se a la cadira—. I en uns termes d'igualtat tan gratificants, a més a més!

—Cert, cert, els termes, en tots els aspectes, són prou temptadors —vaig respondre impacient—, però abans d'enviar les meves referències m'agradaria prendre'm un cert temps per pensar-m'ho...

—Pensar-t'ho! —va exclamar ma mare—. Però, Walter, què et passa!?

—Pensar-t'ho! —va repetir ma germana—. Això sí que em sembla increïble donades les circumstàncies!

—Pensar-vos-ho! —va intervenir el professor—. ¿Però que potser hi ha alguna cosa a pensar? Digueu-me! ¿Que potser no fa temps que us exclameu de la salut?, i ¿que potser no fa temps que us deliu per al que vós anomeneu un bon cop d'aire del camp? Bé! Doncs, aquí, a les vostres mans, teniu el paper que us ofereix perpètuas glopades ennuegadores d'aire del camp durant quatre mesos. O no!? Ah! I a més... No voleu diners? Doncs bé! Que potser no són res quatre guinees a la setmana!? Déu-meu-valga'm-Déu-meu! Deu-me-les a mi... i les meves botes grinyolaran com les del daurat papà, amb la sensació que atorga la riquesa aclaparadora de l'home que camina amb elles! Quatre guinees a la setmana, i, això no és tot, l'encantadora companyia de les senyoretetes! I, no solament això, el llit, l'esmorzar, el sopar, els vostres meravellosos tes anglesos i els dinars i les glopades de cervesa escumejant, tot plegat per res... Però com, Walter, caríssim amic meu... dimonis-redimonis!... per primera vegada a la vida no tinc prou ulls al cap per mirar-vos i quedar-me astorat!

Ni l'evident estupefacció de ma mare pel seu comportament, ni l'apassionada enumeració que Pesca acabava de fer dels avantatges que comportava la nova ocupació van produir cap mena de trontoll en la meva desassenyada displicència per anar a Limmeridge House. Després de plantejar totes les objeccions que se m'acudiren per tal de no mudar-me a Cumberland i després que, amb gran torbació per a la meva persona, una rere l'altra totes em fossin replicades, vaig intentar interposar un darrer obstacle preguntant què seria dels meus alumnes de Londres mentre jo em lliurava a ensenyar a les joves senyoretetes del senyor Fairlie de treure apunts de la natura. L'òbvia resposta fou que gran part dels alumnes serien fora, ocupats en llurs viatges de tardor, i que els pocs que romanguessin a casa els podria confiar a un dels meus col·legues professors de dibuix, els alumnes del qual havien passat a les meves mans en circumstàncies semblants. Ma germana em féu present com, de manera expressa, aquest cavaller havia posat els seus serveis a la meva disposició, al llarg de l'actual estació, donat cas que jo volgués partir de la ciutat; ma mare em va pregar ben seriosament que no deixés que un caprici frívol s'interposés al camí dels meus interessos i la meva salut; i Pesca, de manera llastimosa, em suplicà que no el ferís fins al més profund del cor rebutjant el primer oferiment de reconeixement que aconseguia retre a l'amic que li havia salvat la vida.

L'evident sinceritat i l'afecte que inspiraven aquests retrets haurien influït qualsevol home amb un àtom de sentiment en la seva composició. Tot i que no vaig poder vèncer la meva inexplicable perversitat, com a mínim vaig tenir prou virtut per avergonyir-me'n qui-sap-lo, i per acabar la discussió plaentment afluixant les regnes i prometent que faria tot allò que s'esperava de mi.

La resta de la vetllada transcorregué d'una manera prou alegre amb expectatives humorístiques sobre la meva futura vida amb les dues joves damiselles de Cumberland. Pesca, ins-

pirat pel nostre grog nacional, que pel que em va semblar li pujava al cap, de manera realment portentosa, només cinc minuts més tard d'haver-se-li anat coll avall, va reivindicar els seus drets a ser considerat tot un ver cavaller anglès fent una sèrie d'al·locucions en ràpida successió, brindant per la salut de ma mare, per la salut de ma germana, per la meva pròpia i per totes les salut, en massa, del senyor Fairlie i de les dues senyoretetes, i tot seguit va regradar ferventment la seva mateixa persona en nom de tots els allí presents.

—Sabeu un secret, Walter? —féu el meu petit amic confidencialment quan tots dos caminàvem cap a casa—. Estic emocionat en recordar la meva pròpia eloqüència. El meu cor es consumeix d'ambició. Un dia d'aquests entraré al vostre noble Parlament. És el somni de la meva vida, convertir-me en l'honorable Pesca, diputat al Parlament!

L'endemà vaig enviar les credencials al contractant del professor a Portland Place. Passaren tres dies i vaig deduir, amb no poca íntima satisfacció, que no havien trobat prou explícits els meus papers. Malgrat tot, al quart dia, va arribar una resposta. M'anunciava que el senyor Fairlie acceptava els meus serveis i requeria la meva immediata presència a Cumberland. En una postdata, havia afegit amb completa claredat i circumspecció totes les instruccions pertinents al viatge.

Vaig fer tots els arranjaments, ben a contracor, per tal de partir d'hora l'endemà. Prop del vespre, anant cap a un sopar, Pesca va deixar-se veure per acomiadar-me.

—Les meves llàgrimes s'assecaran en la vostra absència —digué el professor tot satisfet—, amb aquest pensament gloriós: ha estat la meva mà providencial qui us ha dat la primera empenta cap al triomf en aquest món. Partiu, amic meu! Quan el sol vegeu relluir a Cumberland (proverbi anglès), en nom del cel, no us quedeu pas a dormir a la palla. Caseu-vos amb una de les dues senyoretetes; convertiu-vos en l'honorable Hartright, diputat al Parlament, i quan sigueu al capdamunt de tot, recor-

deu que Pesca, al capdavall de tot, fou qui us proporcionà tota la glòria.

Vaig intentar riure amb el meu diminut amic l'acudit de comiat, però el meu humor no acceptava comandament. Alguna cosa interior em trasbalsava de manera gairebé hostil, mentre ell pronunciava aquestes alegres paraules de benanada.

Quan vaig tornar a quedar-me sol només em restava caminar cap a la finca de Hampstead i prendre comiat de ma mare i de Sarah.

III

La xafogor havia estat ofegadora tot el dia, i ara feia una nit angoixosa i sufocant.

Ma mare i ma germana havien expressat tantes paraules de darrer moment, i m'havien pregat tantes vegades que ajornés la partença cinc minuts més, que gairebé era mitjanit quan el criat va tancar la porta del jardí darrere meu. Vaig fer unes quantes passes enfilant el camí més curt de retorn a Londres; llavors tot d'una vaig aturar-me i vaig començar a dubtar.

La lluna era plena i penetrant enmig d'aquell cel blau, fosc i sense estrelles, i els esberlats camps del bruguerar prenien sota aquella llum misteriosa un aire feréstec que semblava allunyar-los milles i milles de la ciutat situada sota seu. La idea de submergir-me més de pressa del que calgués a la xardor i foscúria de Londres em repugnava. La perspectiva de ficar-me al llit de la meva enxubada estança, i la d'una asfíxia gradual i progressiva, em semblaven, en l'anguniós estat de cos i ment, la mateixa cosa. Vaig optar per l'aire més pur i per tornar a casa tot passejant, i vaig escollir el trajecte que fes més marrada, resseguint aquells blancs corriols tortuosos que travessaven el desert bruguerar i, trencant per la carretera de Finchley, arribar-me a Londres travessant el seu raval més obert, i entrar,

així, de fresca matinada, pel costat més occidental del Regent's Park.

A poc a poc, vaig anar descendint, serpentejant pel bruguerar, gaudint d'aquella pau divina que acompanyava l'indret, admirant com les delicades alternances de llum i ombra es perseguien sobre el terreny fenedís a l'una i l'altra banda del camí. Mentre prosseguia la primera i més bella part de la meva caminada nocturna, el meu esperit va romandre passivament obert a les impressions que li produïa aquell espectacle i ben poc pensava en cap tema en concret; ben cert, pel que fa als meus propis sentiments, m'és difícil acceptar que fins i tot aconseguís de pensar.

Però un cop vaig haver deixat el bruguerar i vaig haver tombat cap al camí ral, on hi havia menys coses a admirar, les idees engendrades de manera natural pels canvis imminents en els meus hàbits i en les meves ocupacions van anar captant gradualment més i més part de la meva atenció per la seva mateixa exclusivitat. Quan vaig haver arribat al final del camí ral estava completament absorbt en les meves visions imaginàries de Limeridge House, del senyor Fairlie i de les dues senyoretetes a les quals tan aviat iniciaria en la pràctica de l'aquarel·la.

Em trobava ara en aquell punt del camí on es bifurcaven quatre carreteres: la de Hampstead, per on havia vingut, la de Finchley, la que anava cap al West End, i la que em retornava a Londres. Mecànicament havia pres aquesta última direcció, i avançava per l'ampla i solitària carretera tot preguntant-me mig ensopit, ho recordo ara, quin aspecte tindrien les dues senyoretetes, quan de cop i volta se'm va glaçar cada gota de sang del cos en notar el lleu contacte d'una mà que venint del darrere se m'havia recolzat sobtadament damunt l'espatlla.

Em vaig girar d'una bursada, amb els dits aferrats al voltant de l'empunyadura del bastó.

Allí, enmig d'aquella ampla i clara carretera —allí, com si en aquell precís moment hagués acabat de brollar de la terra o

de caure del cel— hi havia la figura d'una dona solitària, vestida de cap a peus amb robes blanques, la cara vinclada sobre la meva amb greu posat interrogant, la mà assenyalant la fosca boira que s'escampava sobre Londres, mentre jo me la quedava mirant.

Em sentia tan tremendament trasbalsat per l'imprevist de l'extraordinària aparició que tenia davant meu, al pic de la nit i en aquell indret solitari, que no vaig caure a preguntar-li què volia. Aquella estranya dona parlà en primer lloc.

—És aquest el camí ral de Londres? —va dir.

La vaig observar atentament mentre em feia aquesta singular pregunta. Eren prop de la una de la matinada. Tot el que vaig aconseguir d'entreveure amb la llum de la lluna fou una cara descolorida, d'aspecte juvenil, esmerlida i ben marcada a les galtes i al mentó; uns ulls enormes, angoixants, melangiosament delerosos; llavis inquietos, insegurs, i uns cabells sedosos d'un color pàl·lid, groc marronós. No hi havia res d'agrest, res d'immodest en la seva actitud: era assossegada i continguda, amb un deix de malenconia i amarada d'un cert recel; no eren exactament les maneres d'una senyora, i, a la vegada, tampoc les d'una dona de condició humil. La veu, tot i que no havia pogut sentir-la gaire, tenia quelcom de curiosament tranquil i mecànic en el to, mentre que pronunciava les paraules amb notable rapidesa. Portava una bossa a la mà; i la seva roba —còfia, xal i vestit tots de color blanc— no era, segons el meu parer, confeccionada amb teles gaire fines i cares. De cos fràgil, i bastant per damunt de l'estatura mitjana, el seu comport i el seu posat eren lliures del més petit indicatiu d'extravagància. Això fou tot el que vaig poder observar sota aquella llum vaporosa i donades les estranyes i atordidores circumstàncies del nostre encontre. De quina mena de dona es tractava i com era que es trobava sola en aquella carretera una hora més tard de mitjanit, ni de bon tros en podia donar raó. De l'única cosa que estava segur era que ni el més vulgar dels homes hauria pogut inter-

pretar malament els motius que la feren parlar, fins i tot en hora tan dubtosa i en lloc tan aïlladament sospitos.

—M'heu sentit? —va dir, amb la mateixa calma i prestesa, sense el més lleu indicatiu de neguit o impaciència—. Us he preguntat si aquest és el camí de Londres.

—Sí —vaig respondre—. Per aquí es va a Londres, mena a St. John's Wood i al Regent's Park. M'heu de perdonar que no us hagi respost abans. La vostra sobtada aparició a la carretera m'ha sorprès d'allò més, i fins i tot ara, us puc dir que sóc incapaç de trobar-hi una explicació.

—No sospitareu que faci alguna cosa que no em correspon, oi? Jo no he fet res de dolent. He estat víctima d'un contratemps... em sento molt desventurada d'haver-me de trobar aquí, sola i tan tard. Per què sospiteu que hagi fet res de dolent?

Parlava amb seriositat i agitació innecessàries, i va recular unes passes. Vaig fer tot el que vaig poder per calmar-la.

—Us prego que no penseu que tinc ni la més remota intenció de sospitar de vós —vaig explicar-li—, o cap altre desig que no sigui el d'ajudar-vos, si és que és al meu abast. Solament m'ha sorprès la vostra presència a la carretera, ja que m'havia semblat deserta l'instant abans de veure-us.

Féu mitja volta i va mostrar-me un lloc a la cruïlla de la carretera de Londres amb la de Hampstead, on hi havia un buit a la tanca.

—Us he sentit venir —va explicar— i m'he amagat allí per veure quina mena de persona éreu abans d'arriscar-me a parlar-vos. He dubtat i he tingut por fins que no heu passat i llavors m'he vist obligada a atansar-me a vós d'amagat i tocar-vos.

—Atansar-vos d'amagat i tocar-me? ¿I per què no em cridàveu? Ho trobo estrany, per no dir una altra cosa.

—Puc confiar en vós? —va preguntar—. ¿No pensareu mal de mi perquè sigui víctima d'un contratemps? —Va aturar-se confosa; va canviar la bossa d'una mà a l'altra i sospirà amargament.

La solitud i el desesper d'aquella dona em van commoure. L'impuls natural d'ajudar-la i treure-la d'aquell tràngol van poder més que el bon seny, la precaució i el tacte que una persona més gran, més entenimentada i més endurida hauria invocat perquè vinguessin a protegir-lo en una experiència tan sorprenent.

—Podeu confiar en mi si les vostres intencions són honestes —vaig contestar—, i si explicar-me la vostra estranya situació us incomoda, traieu-vos del cap tot pensament de tornar a parlar-ne. No tinc cap dret a demanar-vos explicacions. Digueu-me com us puc ajudar, i si és a la meva mà, ho faré.

—Sou molt amable, i m'alegro molt, moltíssim d'haver-vos trobat. —El primer indici de tendresa femenina que li havia sentit li tremolava a la veu mentre pronunciava aquelles paraules, però les llàgrimes no espurnejaren en aquells ulls grossos, melangiosament sol·lícits, encara fixos en mi.

—Només he estat a Londres una vegada, abans —va continuar explicant-me, cada cop més i més de pressa—, i no conec res d'aquesta part de la ciutat. ¿Sabeu si podria aconseguir una calessa o algun altre carruatge? És massa tard? Jo no ho sé. Si m'indiquéssiu on puc agafar una calessa... i si em prometeu que no us interposareu en el meu camí i que em permetreu deixar-vos com i quan vulgui... tinc una amiga a Londres que s'alegrarà de rebre'm... no vull res més... M'ho prometeu?

Va llambregar amb ànsia cap a una i altra banda de la carretera, va tornar a canviar de mà la bossa; repetí les paraules:

—M'ho prometeu? —I em clavà els ulls a la cara, amb tan gran desassossec i esglai suplicant que se'm nuava el cor només de veure-ho.

Què podia fer, jo? Em trobava davant d'una persona estranya i indefensa completament a la meua mercè, i aquesta persona inconeguda era una dona desemparada. No hi havia cap casa a prop, no passava ningú a qui pogués consultar i no existia cap llei a la terra que em donés dret a manar-la, encara que l'hagués

sabut fer valer. Traço aquestes ratlles, insegur de mi, amb les ombres dels esdeveniments posteriors enfosquant el mateix paper sobre el qual escric i, així i tot, encara dic, què podia fer, jo?

El que sí que vaig fer fou intentar de guanyar temps a força de preguntes.

—¿Esteu segura que la vostra amiga de Londres us rebrà a aquestes hores de la matinada? —vaig dir.

—Del tot. Només digueu-me que em permetreu deixar-vos com i quan vulgui... només digueu-me que no us interposareu en el meu camí. M'ho prometeu?

Mentre repetia les paraules per tercera vegada se'm va acostar i inesperadament, amb tendra prudència, em va posar la mà al pit —una mà prima, freda (quan la hi vaig enretirar amb la meva) fins i tot en aquella nit sufocant. Recordeu que jo era jove; recordeu que la mà que em tocava era la d'una dona.

—M'ho prometeu?

—Sí.

Una paraula! Aquell petit mot familiar que tenim sempre a flor de llavis a qualsevol hora del dia. Oh, pobre de mi!, com m'estremeixo ara, en descriure-la.

Vam dirigir els nostres passos cap a Londres i vam continuar passejant junts aquella primera i calmosa hora del nou dia. Jo i aquella dona, el nom de la qual, el caràcter, la història, els seus propòsits a la vida i la seva mateixa presència al meu costat se'm presentaven, en aquell moment, com misteris insondables. Era com un somni. Era jo, Walter Hartright? ¿Era aquella la famosa i plàcida carretera per on la gent que tenia festa caminava els diumenges? ¿Havia realment sortit, feia poc més d'una hora, de la decent, tranquil·la i convencional atmosfera domèstica de la casa de ma mare? Em sentia massa desconcertat —massa conscient també d'un sentiment imprecís d'alguna cosa semblant al remordiment— per aconseguir parlar amb la meva estranya acompanyant durant uns quants minuts. Fou de nou la seva veu qui va trencar el silenci entre nosaltres.

—Voldria preguntar-vos una cosa —féu sobtadament—. Coneixeu gaire gent a Londres?

—Sí, moltíssima.

—Molta gent de títol i condició? —Hi havia un inconfusible to de sospita en aquesta pregunta insòlita. Vaig dubtar a respondre-la.

—Uns quants —vaig dir després d'uns moments d'indecisió.

—Molta gent... —Es va aturar, va observar-me amb posat escrutador—... molta gent amb el títol de baronet?

Massa sorprès per respondre-li, vaig aprofitar-ho per interpel·lar-la al meu torn.

—Per què ho voleu saber?

—Perquè espero, per al meu bé, que hi hagi un baronet que no conegueu.

—Em diríeu el seu nom?

—No puc, no goso, perdo la raó només d'esmentar-lo. —Parlava amb veu forta, gairebé ferotge, va alçar la mà, un puny tancat en l'aire, l'agità amb força; llavors, tot d'una, es va tornar a controlar i afegí convertint el to de veu en un lleu murmurí:

—Digueu-me *quins* coneixeu...

Se'm feia quasi impossible de refusar complaure-la en tal destret, i vaig deixar caure tres noms. Dos eren els noms de pares de família a les filles dels quals feia classes; l'altre, el nom d'un solter que una vegada se m'havia endut amb el seu iot per tal de fer-li uns esbossos.

—Ah, no el coneixeu! —exclamà, amb un sospir d'alleujament—. I vós, sou home de títol i condició?

—Ni de bon tros! No sóc més que un professor de dibuix.

Mentre la resposta em traspassava els llavis —amb certa amargor, ben probablement—, va aferrar-se'm al braç amb la brusquedat que caracteritzava totes les seves accions.

—No és un home de títol i condició —va repetir per a ella mateixa—. Gràcies a Déu! Puc confiar-hi!

Fins aquest punt i per consideració a la meva acompanyant havia trobat la manera de dominar la meva curiositat, però aquesta vegada em va superar.

—Sento que tingueu greus motius de queixa d'un home de títol i condició —vaig dir—. Molt em temo que el baronet, el nom del qual no goseu declarar-me, us ha inferit un greuge lamentable. ¿És ell la causa que vós sigueu aquí en aquestes estranyes hores de la nit?

—No em feu preguntes; no m'obligueu a parlar-ne —contestà—. No em sento prou amb forces ara. S'han valgut de mi sense compassió, m'han injuriat a bastament. Us estaria immensament reconeguda si caminéssiu més de pressa i no intentéssiu de parlar-me. Tinc una gran necessitat d'asserenar-me, si és que puc.

Vam avançar de nou a grans gambades i, durant mitja hora, pel cap baix, no vam intercanviar paraula. Ara i adés, davant de la prohibició de fer altres preguntes, li enviava una llambregada furtiva a la cara. L'expressió no se li alterava; els llavis crispats, les celles arrufades, els ulls clavats endavant, frisosos, i tanmateix absents. Acabàvem d'arribar a les primeres cases i ens apropàvem al nou Col·legi Wesleyan quan les faccions se li relaxaren i va tornar a parlar.

—Viviu a Londres? —va dir.

—Sí. —Mentre contestava, se'm va ocórrer que potser s'havia fet la idea de sol·licitar-me auxili o consell, i que per tal d'estalviar-li un probable desengany més valia que l'advertís de la meva imminent absència. Així doncs vaig afegir—: Però demà me n'aniré de Londres per un temps. Me'n vaig al camp.

—On? —preguntà—. Cap al nord o cap al sud?

—Cap al nord, a Cumberland.

—Cumberland! —va repetir amb tendresa—. Ah!, tant de bo hi pogués anar jo, també. Una vegada vaig ser feliç a Cumberland.

De nou vaig intentar alçar el vel que s'interposava entre aquesta dona i jo.